

UTICAJ VOJNE NEUTRALNOSTI
SRBIJE NA BEZBEDNOST
I STABILNOST U EVROPI

Uredio
Srđan T. KORAC

Beograd, 2016.

Izdavači:
Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
Hanns Seidel Stiftung – Kancelarija za Srbiju i za Crnu Goru, Beograd

Za izdavače:
Prof. dr Branislav Đorđević,
direktor Instituta za međunarodnu politiku i privredu

Uredio:
Dr Srđan T. Korać

Recenzenti:
Prof. dr Jovanka Šaranović
Doc. dr Zoran Jeftić
Prof. dr Branislav Đorđević

Lektor
Maja Nikolić

Kompjuterska obrada i korice
Sanja Balović

Štampa: *Mala knjiga+, Novi Sad*

Tiraž: 300

ISBN 978-86-7067-231-4

Projekat je finansiran od strane Ministarstva spoljnih poslova Savezne Republike Nemačke na osnovu Odluke nemačkog Bundestag-a i sproveden uz podršku Predstavništva Hanns Seidel Fondacije za Srbiju i za Crnu Goru.

Zbornik radova sa naučne konferencije

UTICAJ VOJNE NEUTRALNOSTI SRBIJE
NA BEZBEDNOST I STABILNOST U EVROPI

Beograd, 19. oktobar 2016. godine

SADRŽAJ

Reč urednika 7

Prvi deo

POLITIKA NEUTRALNOSTI: KONCEPTUALNA, ISTORIJSKA I UPOREDNA PERSPEKTIVA

Geneza neutralnosti u izvorima međunarodnog prava
Miloš Jončić 11

Politika neutralnosti u Evropi od kraja Drugog svetskog rata do danas
kao „cena” za status stalne neutralnosti: značaj za Srbiju
Igor S. Novaković 29

Švajcarska „oružana neutralnost”
Dragana Đurašinović Radojević 52

Debata o vojnoj neutralnosti: iskustvo Bugarske
Kalojan Metodiev 76

Drugi deo

POLITIKA VOJNE NEUTRALNOSTI SRBIJE: MOGUĆI DOMETI I OGRANIČENJA

Vojna neutralnost Republike Srbije
u svetlu teorije determinističkog haosa
Brankica Potkonjak-Lukić, Stanislav Stojanović 97

Vojna neutralnost Republike Srbije između deklarativnog opredeljenja i postupanja u praksi <i>Božidar Forca</i>	118
Ograničenja vojne neutralnosti Republike Srbije <i>Branislav Milosavljević</i>	149
Geostrategijski aspekti bezbednosno-odbrambenih opcija Srbije <i>Nebojša Vuković</i>	162
Finlandizacija postpetooktobarske Srbije <i>Vladimir Trapara</i>	188

Treći deo

DA LI POLITIKA VOJNE NEUTRALNOSTI SRBIJE DOPRINOSI BEZBEDNOSTI REGIONA I EVROPE?

Interesi velikih sila i vojna neutralnost Srbije <i>Mitar Kovač</i>	223
Potencijal politike neutralnosti Republike Srbije u savremenim međunarodnim odnosima <i>Veljko Blagojević</i>	240
Vojna neutralnost Republike Srbije i izazovi pristupanja Evropskoj uniji <i>Hatidža Beriša, Igor Barišić</i>	259
Vojna neutralnost Srbije u zapadnobalkanskom kontekstu <i>Dragan Đukanović</i>	270

VOJNA NEUTRALNOST REPUBLIKE SRBIJE I IZAZOVI PRISTUPANJA EVROPSKOJ UNIJI

Hatidža BERIŠA¹
Igor BARIŠIĆ

APSTRAKT

Rad analizira glavne strategijske izazove vojnoj neutralnosti Srbije u procesu njenog pristupanja Evropskoj uniji. Vojna neutralnost Srbije u odnosu na postojeće vojne saveze ima privremeni karakter s obzirom na to da ostavlja mogućnost donošenja konačne političke odluke o ovom pitanju putem referenduma. Privremenost postojeće odluke, koja nije podržana nijednim drugim pravnim aktom ostavlja dileme u pogledu formulacije i sprovođenja politike vojne neutralnosti. Autori zastupaju tezu da, u strategijsko-doktrinarnom pogledu, nepostojanje jasno formulisanih smernica politike vojne neutralnosti ozbiljno narušava koncept totalne odbrane i dugoročni razvoj sistema odbrane Republike Srbije. Usaglašavanje spoljne i bezbednosne politike Srbije sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije otvara set međusobno povezanih i kompleksnih pitanja koja dovode u sumnju održivost statusa vojne neutralnosti u sadašnjem obliku. Ozbiljna razmimoilaženja sa Unijom u pogledu odnosa sa Ruskom Federacijom, suprotstavljeni pogledi oko rešavanja statusa Kosova i Metohije, maglovita politička pozicija vojno neutralne Srbije kao buduće članice u bezbednosnoj i vojnoj arhitekturi Evropske unije, dugoročni su izazovi sa kojima će se suočiti Republika Srbija u procesu pristupanja Evropskoj uniji.

Ključne reči: Evropska unija, Republika Srbija, pristupni pregovori, Ruska Federacija, Kosovo i Metohija, vojna neutralnost.

---

¹ Dr Hatidža Beriša je profesor u Školi nacionalne odbrane, Vojna akademija u Beogradu.
E-pošta: hatidza.berisa@mod.gov.rs
Mr Igor Barišić je asistent u Školi nacionalne odbrane, Vojna akademija u Beogradu.
E-pošta: igor.barisic@va.mod.gov.rs

Rezolucijom Narodne Skupštine Republike Srbije o zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i Ustavnog poretka Republike Srbije udareni su politički temelji vojne neutralnosti Srbije u odnosu na postojeće vojne saveze.² Međutim, proglašena vojna neutralnost ima privremen karakter imajući u vidu da ostavlja otvorenu opciju konačnog izjašnjavanja o ovom pitanju. Privremenost i nedovršenost statusa vojne neutralnosti Srbije u dugoročnom pogledu može imati trajne posledice po njen spoljnopolitički položaj i bezbednost.

Iako formulisana u rezoluciji parlamenta, politika vojne neutralnosti nije dalje razrađena u osnovnim strategijsko-doktrinarnim dokumentima koji su nastali nakon donošenja rezolucije, niti podržana najvišim normativno-pravnim aktima – u Zakonu o odbrani ili u ustavu. Politika vojne neutralnosti eksplicitno se ne pominje ni u Strategiji nacionalne bezbednosti Republike Srbije, mada se u jednom delu dokumenta konstatuje da Srbija „ne smatra, unapred, nijednu državu ili savez neprijateljskim”.³ U strategijsko-doktrinarnim pogledu, nerazvijenost politike vojne neutralnosti komplikuje razvoj koncepta totalne odbrane imajući u vidu ograničene materijalne i ljudske resurse Srbije raspoložive za odbranu, trenutne kapacitete sistema odbrane i osetljivo bezbednosno okruženje.

Osetljiva politička i bezbednosna situacija u regionu Zapadnog Balkana opterećena je istorijskim nasleđem ratova u bivšoj Jugoslaviji i nerazrešenim bilateralnim pitanjima u odnosima Srbije sa susedima. Različita i često dijametralno suprotna tumačenja istorijskih događaja koja sežu čak od nastanka država i nacija na Balkanu pa do ratova devedesetih godina dvadesetog veka, preko problema teritorijalnog razgraničenja, procesuiranja ratnih zločina, problema nestalih, imovine i prava izbeglica i interno raseljenih lica, ostaju i dalje otvorena zbog unutrašnjih političkih i društvenih slabosti država u okruženju. Ova pitanja se često koriste za skretanje pažnje domaće javnosti sa gorućih ekonomskih problema u regionu i potpirivanje međunacionalnog i međukonfesionalnog nepoverenja, koje je u određenim slučajevima kulminiralo

---

² „Rezolucija Narodne skupštine Republike Srbije o zaštiti suverniteta, teritorijalnog integriteta i Ustavnog poretka Republike Srbije”, tačka 2, 26. decembar 2007. godine, www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/ostala_akta/2007/47-07-cir.zip.

³ „Strategija nacionalne bezbednosti republike Srbije”, Ministarstvo odbrane, Beograd, 2009, str. 15.

političkim prepucavanjem i zveckanjem oružjem. U takvim uslovima položaj vojno neutralne Srbije je otežan imajući u vidu aspiracije susednih država ka članstvu u NATO i nerešene bilateralne odnose sa susedima.

Iz pomenutih razloga politika odbrane Republike Srbije, pored oslonca na integrisano angažovanje subjekata odbrane i sopstvenih odbrambenih potencijala, zasniva se i na saradnji sa ključnim međunarodnim akterima u Evropi i regionu.⁴ Jedno od osnovnih polazišta pomenute saradnje je vojna neutralnost kao spoljnopolitičko i bezbednosno opredeljenje. Međutim, proglašenjem privremene vojne neutralnosti u formi rezolucije stvoren je određen prostor za spoljnopolitički manevar koji je kasnije korišćen da bi se poboljšala pregovaračka pozicija Republike Srbije u odnosu na ključne međunarodne aktere. Jedan od takvih primera je slučaj kada je status vojne neutralnosti korišćen za ojačavanje pozicije Srbije prilikom sklapanja Briselskog sporazuma. U aprilu 2013. godine, nakon neuspešnih pregovora sa predstavnicima Evropske unije i SAD oko sporazuma sa kosovsko-metohijskim Albancima, Srbija je od Rusije dobila status posmatrača u Organizaciji dogovora o kolektivnoj bezbednosti (ODKB). Ubrzo nakon toga potpisan je i Briselski sporazum (19. aprila 2013. godine) koji je bio značajno povoljniji u odnosu na prethodnu varijantu „uzmi ili ostavi”, koju je ponudila tadašnja visoka predstavnica za spoljnu i bezbednosnu politiku EU Ketrin Ešton (Catherine Ashton).

Iako su odnosi sa NATO potpisivanjem Individualnog akcionog plana partnerstva (IPAP) na najvišem mogućem nivou, što se po mišljenju dela domaće javnosti kosi sa politikom vojne neutralnosti, upravo nedovršenost samog koncepta vojne neutralnosti stvara pogodno tle za određene spekulacije u pogledu odnosa Srbije prema najjačem vojnom savezu na svetu. U nedostatku jasne politike i koncepcije vojne neutralnosti, percepcije o Srbiji kao stabilnom i kredibilnom partneru NATO su se stalno menjale po sistemu toplo-hladno, imajući u vidu razmimoilaženja oko statusa Kosova i Metohije i pomoći koju je Srbija u tom pogledu dobila i još uvek dobija prevashodno od Ruske Federacije. Od 2000. godine do danas odnos Srbije i NATO je pun

---

⁴ Mada je odbrana Republike Srbije prevashodno oslonjena na sopstvene odbrambene kapacitete, saradnja sa ključnim međunarodnim akterima je vrlo važan činilac u očuvanju i zaštiti njenih odbrambenih interesa („Strategija odbrane Republike Srbije”, Beograd, 2009, str. 13).

uspona i padova prevashodno zbog statusa Kosova i Metohije,⁵ pa otuda i ne čudi izjava bivšeg ambasadora SAD Majkla Kirbija (Michael Kirby) da su Srbi pomalo šizofren narod i ukazuje na negativnu percepciju koju NATO ima u pogledu ponašanja Srbije.⁶

U odnosima sa Ruskom Federacijom, situacija je slična. Na približavanje Srbije NATO-u u Moskvi nije gledano blagonaklono i pored niza mera koje su preduzimate radi uspostavljanja uzajamnog poverenja. Prodaja Naftne industrije Srbije je samo jedan u nizu ustupaka koji je učinjen Ruskoj Federaciji, kako bi nje obezbedila njena podrška u rešavanju statusa Kosova i Metohije. Postupci zvanične Moskve u pogledu planiranog gasovoda „Južni tok“, a potom izjave Vladimira Putina (Владимир Владимирович Путин) u pogledu poređenja statusa Krima i Kosova i Metohije ukazuju na izvesni stepen nepoverenja u odnosima prema Srbiji.⁷

Kada je u pitanju vojna neutralnost Srbije, iako je Rusija nikada nije zvanično priznala, može se reći da otvoreno podržava neulazak Srbije u NATO.⁸ Jačanje odnosa sa NATO-om i Ruskom Federacijom u domenu vojne saradnje, kako bi se obe strane uverile da Srbija želi dobre odnose i sa jednom i drugom stranom, pri čemu je status vojne neutralnosti korišćen za spoljnopolitičko balansiranje, dodatno je usložio položaj Srbije kao vojno neutralne zemlje u odnosu na ključne međunarodne aktere i pojačao njihov

---

⁵ Vodeće države članice Severnoatlanskog saveza, u pogledu statusa Kosova i Metohije, imaju dijametralno suprotne interese u odnosu na Srbiju. Njihova podrška nezavisnosti takozvane „države Kosovo“ dugoročno ograničava mogućnost uspostavljanja višeg nivoa vojnopolitičke saradnje nego što je to Individualni akcioni plan partnerstva IPAP potpisan decembra 2014. godine

⁶ „Vučić se trudi da vas vodi napred ka Evropskoj Uniji, ali Srbi su pomalo šizofrenični. Srce ih vuče ka Istoku, dok istovremeno, glava ih usmerava ka Zapadu“, izjavio je ambasador Kirbi u intervjuu datom u emisiji „Kažiprst“, TV B92, 3. april 2015, www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2015&mm=04&dd=03&nav_id=976636,12/09/2016.

⁷ „Putin: Zapad na Kosovu priznaje volju naroda, na Krimu ne“, RTS, 8. septembar 2016, www.rts.rs/page/stories/ci/story/2/svet/2446306/putin-zapad-na-kosovu-priznanje-volju-naroda-na-krimu-ne.html, 18/09/2016.

⁸ Šire videti u: Mile Rakić, Hatidža Beriša, „Odnos Ruske Federacije, Sjedinjenih Američkih Država i NATO prema vojnoj neutralnosti Republike Srbije“, *Srpska politička misao*, vol. 52, br. 2, 2016, str. 23.

pritisak da se Srbija konačno izjasni o ovom pitanju. Jedan od takvih primera je postojanje indicija o određenim pritiscima od strane političkog rukovodstva Ruske Federacije da se istovremeno sa predsedničkim izborima u Srbiji održi i referendum o pristupanju u NATO.⁹

Jedan od vitalnih nacionalnih interesa Srbije i primarni spoljnopolitički cilj je integracija u Evropsku uniju.¹⁰ Od 2000. godine do danas, Srbija je prešla vrlo trnovit put od „okvirnog sporazuma”, „unapređenog stalnog dijaloga” i „dvostrukog koloseka”, preko mukotrpnih pregovora oko zaključenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, prekidanih zbog (ne)saradnje sa Haškim tribunalom, dugotrajnog procesa ratifikacije Ugovora o stabilizaciji i pridruživanju, jednostrane, a potom i obostrane primene Prelaznog trgovinskog sporazuma, do dobijanja statusa kandidata i otvaranja pregovora u januaru 2014. godine, uslovljenih napretkom u procesu normalizacije odnosa sa Prištinom.

Mada se može činiti da je Srbija ostvarila značajan napredak na putu ka članstvu u Evropskoj uniji, prava iskušenja tek predstoje. Primena politički nepopularnih, ali kratkoročno efikasnih mera racionalizacije i smanjenja potrošnje u javnom sektoru ne doprinosi opštem raspoloženju u Srbiji kada je u pitanju priključenje Uniji. U dugoročnom smislu, to je samo jedan od iznuđenih poteza koje politička elita mora da preduzme. Sa druge strane, restriktivna i nekoherentna politika Evropske unije u kojoj je jasno naznačen stav o „skorom” prijemu Srbije u članstvo i određeni uslovi koji se moraju ispuniti, podstakla je pojavu primetnog „zamora” stanovništva i javnog mnjenja.¹¹ Evropska unija ophrvana unutrašnjim ekonomskim i strukturnim problemima nije više spremna za skoro proširenje, što dodatno otežava proces reformi i dalje prilagođavanje Srbije prevashodno političkom i ekonomskom sistemu Unije.

---

⁹ Ivana Jasnić Mastilović, „Tajna politika – Putin forsira srpski referendum o EU i NATO”, *Blic*, 29. jun 2016, www.blic.rs/vesti/politika/tajna-politika-putin-forsira-srpski-referendum-o-eu-i-nato/q3vq9x8, 18/09/2016.

¹⁰ „Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije”, op. cit., str. 13.

¹¹ Prema podacima Kancelarije za evropske integracije Vlade Republike Srbije, koja sprovodi šestomesečna ispitivanja javnog mnjenja, podrška stanovništva ulasku u EU u junu 2015. godine je 49 odsto. Od decembra 2011. se nije značajno povećavala i kreće se u opsegu od 41 do 51 odsto ispitanika (www.seio.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/istrazivanja_javnog_mnjenja/jun_2015.pdf, 14/07/2015).

Srbiji predstoji i proces usklađivanja sa političkim tekovinama Evropske unije, odnosno usklađivanje spoljne, bezbednosne i odbrambene politike Republike Srbije što je predmet pregovora u okviru Poglavlja 31 – Spoljna, bezbednosna i odbrambena politika.¹² U tom kontekstu, dugoročno opredeljenje Srbije da „gradi kapacitete i mogućnosti sistema nacionalne bezbednosti u skladu sa standardima i obavezama koje proističu iz Evropske bezbednosne i odbrambene politike”, jednim delom nije u skladu sa postojećim statusom vojne neutralnosti.¹³ Postavlja se kao ključno pitanje da li se proces pristupanja Srbije Uniji kosi sa deklarisanom vojnom neutralnošću i koju su glavni strategijski izazovi u pogledu održivosti statusa neutralnosti Republike Srbije u tom pogledu.

U odgovoru na postavljena pitanja možemo izdvojiti tri ključna strategijska problema koji mogu ozbiljno uticati na održivost politike vojne neutralnosti Srbije i njen proces pridruživanja Uniji, a to su: status Kosova i Metohije, odnosi Srbije i Ruske Federacije i politički položaj vojno neutralne Srbije u Evropskoj uniji.

Status Kosova i Metohije jedan je od najvećih i najsloženijih strateških problema u odnosima Srbije i Evropske unije. Za Srbiju je to pitanje od suštinskog značaja imajući u vidu da je povezano sa fundamentalnim nacionalnim vrednostima – teritorijalnim integritetom i nacionalnim, kulturnim, verskim i istorijskim identitetom. Očuvanje teritorijalnog integriteta Srbije i identiteta srpskog naroda su vitalni nacionalni interesi definisani u najvišim pravnim i strategijsko-doktrinarnim dokumentima Republike Srbije. Prema Ustavu Republike Srbije, Autonomna pokrajina Kosovo i Metohija je sastavni deo Republike sa položajem suštinske autonomije, iz čega proizlazi obaveza države da štiti teritorijalni integritet.¹⁴ Prema Strategiji nacionalne bezbednosti Republike Srbije, „(o)čuvanje suverenosti, nezavisnosti i teritorijalne celovitosti i nacionalnog, kulturnog, verskog i istorijskog identiteta srpskog naroda i nacionalnih manjina trajni su interesi svih njenih građana”.¹⁵ S druge strane, 22 od ukupno 27 država članica

---

¹² Igor Novaković, *Vodič kroz poglavlje 31 pretpristupnih pregovora Srbije sa Evropskom unijom*, ISAC Fond, Beograd, 2015, str 13.

¹³ „Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije”, op. cit., str 16.

¹⁴ „Ustav Republike Srbije”, 2006, www.parlament.gov.rs/upload/documents/Ustav_Srbije_pdf.pdf, 23/07/2015.

¹⁵ „Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije”, op. cit., str. 14.

Evropske unije priznale su jednostrano proglašenu nezavisnost tzv. Republike Kosovo i aktivno podržavaju i promovišu njeno međunarodno priznanje.¹⁶

Uslovljavanje napretka Srbije u procesu priključenja Evropskoj uniji normalizacijom odnosa sa privremenim organima u Prištini predstavlja vrlo važan deo Zajedničke spoljne i bezbednosne politike Unije i nacionalnih spoljnih politika pojedinih njenih članica – posebno Nemačke. Premda je Srbija u više navrata dobila uveravanja od najviših zvaničnika Unije da formalno priznanje tzv. Republike Kosovo nije uslov za učlanjenje u Uniju, nisu dobijena jasna i nedvosmislena tumačenja pregovaračkog okvira po kojem treba da dođe do „normalizacije odnosa” između Beograda i privremenih organa vlasti u Prištini. Takođe, nisu jasni kriterijumi koji definišu određene odnose na nivou dva politička entiteta „normalnim”. Iz izjava pojedinih zvaničnika Evropske unije i najuticajnih država članica može se zaključiti da se pod „normalizacijom” misli na uspostavljanje suštinskih „dobrosusedskih” odnosa koji bi bili ozvaničeni odgovarajućim pravno obavezujućim aktom.¹⁷ Ovo je kasnije pretočeno u političke smernice predpristupnih pregovora.¹⁸

---

¹⁶ Samoproglashenu nezavisnost tzv. Republike Kosovo nisu priznale sledeće članice Unije: Španija, Slovačka, Kipar, Grčka i Rumunija.

¹⁷ „Izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju Dejvid Mekalister izjavio da se očekuje da normalizacija odnosa Beograda i Prištine dovede do pravno obavezujućeg ugovora, do kraja pregovora o pristupanju Srbije EU, tako da Srbija i Kosovo budu u stanju da u potpunosti ostvaruju svoja prava i ispunjavaju obaveze” (TV N1, <http://rs.n1info.com/a29882/Vesti/Mekalister-Normalizacija-odnosa-s-Kosovom-pre-clanstva-u-EU.html>, 23/07/2015). Ambasador Nemačke u Srbiji Hajnc Vilhelm, na pitanje o formulaciji „normalizacije odnosa sa Kosovom” odgovorio je da „(...) normalizacija ne znači priznanje, nego da uspostavite dobrosusedske odnose” (intervju na TV Pink, 29. maja 2015, www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/495177/Nemacki-ambasador-Normalizacija-odnosa-ne-znaci-priznavanje-Kosova, 23/07/2015). „Nije u interesu EU da prihvati punopravno članstvo članice koje su sa susednim zemljama, jer bi to značilo uvoz nestabilnosti. Stoga je pre ulaska Srbije u EU potrebna puna normalizacija odnosa, što bi se potvrdilo i pravno obavezujućim dokumentom, a Brisel je spreman da olakša i taj proces” (intervju šefa austrijske diplomatije Sebastijana Kurca za nedeljnik NIN, 10. decembar 2014, <http://mondo.rs/a752508/Info/Srbija/Kurc-Srbija-za-EU-potrebna-normalizacija-odnosa-sa-Kosovom.html>, 23/07/2015).

¹⁸ U političkim smernicama predpristupnih pregovora jasno je naznačeno da se od Srbije očekuje sveobuhvatna normalizacija odnosa sa „Kosovom”. Navedeno prema: „Opšta pozicija EU” (nezvanični prevod), Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije, tačka 12, str. 4.

Iz navedenog se može zaključiti da Evropska unija kroz poglavlje 35 predpristupnih pregovora zahteva od Srbije punu normalizaciju odnosa sa vlastima u Prištini kao jedan od uslova za članstvo, pri čemu pomenuta „normalizacija” znači sve osim formalnog priznanja. Punom normalizacijom odnosa sa tzv. Republikom Kosovo Srbija bi prihvatila vojno-političko rešenje nametnuto od strane NATO-a i napravila krupan iskorak ka ispunjenju uslova za članstvo u Uniji. Međutim, time bi nestao i glavni razlog za proglašenje vojne neutralnosti koja bi u tom slučaju postala politički besmislena s obzirom na razloge zbog kojih je rezolucija Narodne skupštine o zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i ustavnog poretka Republike Srbije i doneta.

U pogledu rešavanja statusa Kosova i Metohije, podrška Ruske Federacije kao stalne članice Saveta bezbednosti UN je vrlo značajna za naša nastojanja da očuvamo teritorijalni integritet i zadržimo južnu pokrajinu. Vlada Republike Srbije za sada uspešno odoleva pritiscima Evropske unije da uvede ekonomske sankcije Ruskoj Federaciji zbog situacije na Krimu i u Ukrajini. Izjave pojedinih čelnika Evropske unije da će Srbija u narednom periodu kroz pregovarački proces morati da uskladi svoju spoljnu i bezbednosnu politiku za Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom EU, odnosno da uvede ekonomske sankcije Ruskoj Federaciji, nagoveštavaju mogućnost većih pritisaka i uslovljavanja, ukoliko se budu i dalje zaoštravali odnosi između Rusije i Evropske unije.

Uvođenje sankcija Ruskoj Federaciji imalo bi dalekosežne političke i ekonomske posledice po Srbiju. U političkom smislu Srbija bi izgubila preko potrebnu podršku oko rešavanja statusa Kosova i Metohije, dok bi u ekonomskom pogledu uvođenje ekonomskih sankcija Rusiji, proizvelo značajne gubitke ranjivoj srpskoj privredi. Takođe, Srbija bi verovatno izgubila podršku Rusije u pogledu priznavanja statusa vojno neutralne države, s obzirom na svrstavanje na stranu Evropske unije i NATO-a.

Imajući u vidu spoljnopolitičko opredeljenje Srbije da postane punopravna članica Evropske unije, trenutni status vojne neutralnosti nije dugoročno održiv. Odredbe Lisabonskog ugovora kojim su uvedene klauzule o solidarnosti i uzajamnoj odbrani, predviđaju obavezu članica Unije da priteknu u pomoć drugoj državi članici koja je napadnuta.¹⁹ Iako postoje

---

¹⁹ Lisabonski ugovor predviđa u članu 42 da „(u)koliko je država članica žrtva oružane agresije na svojoj teritoriji, druga država članica ima obavezu da joj pruži pomoć i podršku

određena tumačenja pojedinih neutralnih država članica Unije o vrsti i načinu pružanja pomenute pomoći, ulazak Srbije u Evropsku uniju značio bi i ukidanje njene vojne neutralnosti u obliku koji je definisan rezolucijom Narodne skupštine. Prihvatanjem odredbi Lisabonskog ugovora i usaglašavanjem sopstvene spoljne i bezbednosne politike u procesu pregovaranja oko članstva u Evropskoj uniji, konceptualne osnove vojne neutralnosti Republike Srbije morale bi biti suštinski promenjene.

Članstvom u Evropskoj uniji, Republika Srbija bi morala u potpunosti promeniti koncept odbrane, s obzirom da je težišno zasnovan vojnoj neutralnosti odnosno na integralnom angažovanju sopstvenih snaga i raspoloživih resursa, a manjim delom na saradnji sa međunarodnim akterima.

Integracija Republike Srbije u oblasti spoljne i bezbednosne politike omogućila bi oslanjanje nacionalnog sistema bezbednosti i odbrane na uspostavljeni sistem kolektivne bezbednosti i odbrane Evropske unije, što u konceptualnom smislu predstavlja suštinsku promenu u odnosu na postojeće stanje. S druge strane, prihvatanje ugovorenih obaveza u pogledu kolektivne odbrane, u uslovima samoproklamovane vojne neutralnosti kojoj nedostaje spoljni legitimitet, nametnulo bi potrebu za njenom izmenom ili potpunim ukidanjem.

Vojna neutralnost je nedovršen projekat. Nastala kao proizvod reakcije Republike Srbije na ponašanje vodećih zemalja Zapada u pogledu rešavanja statusa Kosova i Metohije, nikada nije razvijena u strategijsko-doktrinarnom pogledu niti podržana najvišim normativnim aktima. Često je bila upotrebljavana za stvaranje privida čuvenog strategijskog balansiranja iz doba Hladnog rata koje je sada proizvodilo samo kratkoročne taktičke efekte u nedostatku prave dugoročne državne strategije.

Čvrsto opredeljenje Republike Srbije ka članstvu u Evropskoj uniji, iskazano kroz posvećenost u predpristupnim pregovorima, u velikoj meri osporava proglašenu politiku vojne neutralnosti. Razmimoilaženja sa Evropskom unijom oko statusa Kosova i Metohije i uvođenja sankcija Ruskoj

---

svim raspoloživim sredstvima, u skladu sa članom 51 Povelje UN” (“Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community”, *Official Journal of the European Union*, C 306, 17 December 2007, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT,18/09/2016>).

Federaciji mogu imati posredne, ali dalekosežne posledice u pogledu održivosti statusa vojne neutralnosti Republike Srbije, dok samo članstvo u Uniji u potpunosti obesmišljava vojnu neutralnost u sadašnjem obliku.

Bibliografija

- Novaković, Igor, *Vodič kroz poglavlje 31 pretpristupnih pregovora Srbije sa Evropskom unijom*, ISAC Fond, Beograd, 2015.
- „Opšta pozicija EU” (nezvanični prevod), Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije.
- Rakić, Mile i Beriša, Hatidža, „Odnos Ruske Federacije, Sjedinjenih Američkih Država i NATO prema vojnoj neutralnosti Republike Srbije”, *Srpska politička misao*, vol. 52, br. 2, 2016.
- „Rezolucija Narodne skupštine Republike Srbije o zaštiti suvereniteta, teritorijalnog integriteta i Ustavnog poretka Republike Srbije”, 26. decembar 2007, www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/ostala_akta/2007/47-07-cir.zip.
- „Strategija nacionalne bezbednosti republike Srbije”, Ministarstvo odbrane, Beograd, 2009.
- „Strategija odbrane Republike Srbije”, Beograd, 2009.
- “Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community”, *Official Journal of the European Union*, C 306, 17 December 2007, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT>, 18/09/2016.
- „Ustav Republike Srbije”, 2006, www.parlament.gov.rs/upload/documents/Ustav_Srbije_pdf, 23/07/2015.

Hatidža BERIŠA and Igor BARIŠIĆ

MILITARY NEUTRALITY OF THE REPUBLIC
OF SERBIAN AND CHALLENGES OF ACCESSION
TO THE EUROPEAN UNION

The Serbian National Assembly's Resolution on the protection of sovereignty, territorial integrity and constitutional order of 26 December 2007 declared the military neutrality of Serbia without previous public and expert debate. Such an important decision was made in a single line in the document which generally refers to something else. Moreover, the neutrality policy is not mentioned in other laws and regulations, and the fact that the entire foreign and security policy orientation of Serbia is defined in this fashion has been unprecedented. The authors stress that there has been no analysis of the obligations which Serbia takes over the EU in the framework of the CSDP, as well as of the degree of their compliance with the military neutrality policy. Serbian military engagement in EU peacekeeping missions reinforces its political reputation, image and position in the world and Europe, and at the same time maintains the status of military neutrality and contributes to Serbia's accession to the EU. In addition, the Serbian Army improves overall interoperability with the EU and NATO. When it comes to the issue of Kosovo's secession, Russia provides international support to Serbia, the United States alike. Declaratively, either of the two powers do not oppose to the military neutrality of Serbia. All things considered, the authors conclude that vaguely conceived and the undeveloped military neutrality policy was introduced primarily due to Belgrade's policy towards Kosovo, and yet, the Serbian National Assembly's Resolution is still binding. It means that any initiative for a change requires verification of the will of the citizens in a referendum.

Key words: European Union, Serbia, accession negotiations, Russia, Kosovo and Metohija, military neutrality policy.